

Abstrakt

Náhoda jako animátor nezávislého českého umění 60. let 20. století

V současnosti dospíváme k tomu, že se na náhodu díváme jako na fenomén. Náhoda sice vysvětlitelná není, přesto je třeba ji chápat. Může být důležitým programovým principem všehomíra, kdy je možné náhodou navodit životu i věcem jiný směr, jistě však je součástí každého našeho tvořivého a důmyslného usilování. Tak si náhodu pěstujeme a v umění dokonce často přivoláváme i s jistou záměrností. Samozřejmě, že dějiny umění znají řadu příkladů, kdy náhoda posloužila umělci k oživení obrazotvornosti a posílení schopnosti improvizace. Spolupráce s náhodou, její aktivizace, jedno zda vědomá či nevědomá, představovaly odjakživa jeden z nejdruždivějších momentů mnohého tvůrčího snažení. Je zajímavé pozorovat, jak se role náhody a její působení v umění stejně jako v lidském životě střídavě ztrácí a zpětně vynořuje, stále jakoby v závislosti poměřování sil jednajícího individua a stávajícího Jsoucna. Je vzrušující sledovat její složitý pohyb v širokém poli možných významů a pochopení, jakoby někde mezi Svobodou, Nutností, Osudem, Štěstěnou, Vyšší silou, či snad Prozřetelností, zkoumat složitost těchto a jiných vztahů, proměny jejího vnímání v běhu dějin. Pro naše zájmy nabízí výrazné myšlenkové zázemí představa „přirozeného světa“ a nutnosti návratu „přirozené zkušenosti“, kterou se v uvolněné atmosféře doby šedesátých let dvacátého století veřejnosti opět připomněl fenomenolog Jan Patočka. Vedle toho a dalších možností interpretace náhody se blíže zaměříme také na její současnou artikulaci v rámci teorie serendipity, originálně traktující poměr náhody a intence, imaginace a rozumu, spontánnosti a řízenosti. Náhoda ve své neurčitosti je hlavní optikou našeho pohledu na výtvarné umění dané dekády v jeho širokém výrazovém spektru: přes informální projevy, specifickou asambláž až k nekonstruktivním proudům a konceptuálním projevům. To zároveň umožňuje větší tematický oblouk v pojetí náhody: od existenciální „události“ a vnímání reality jako koincidálního dění, pudovosti a transpersonální zkušenosti, přes téma pátrání po dosud skrytých analogiích, provokaci momentů nenadálých setkání a uvádění skutečnosti do nečekaných souvislostí, až po přitažlivou ambivalenci náhody a nutnosti, deterministického chaosu a řádu, anebo téma přesahu, který náhoda už ze své podstaty nabízí a které je vlastní každému integrativnímu způsobu uvažování. Takto se k bližšímu a jinak postavenému prozkoumání nabízí tvorba v podstatě všech, kteří svým individuálním přístupem, spojeným s důrazem na procesualnost, prožitkovost, materiálovou a mediální prostupnost, sledováním mechanismu chaosu a jeho identifikace s řádem, principem hry,

experimentátorstvím a prověřováním prostupnosti hranic, výrazně ovlivnili tvářnost české výtvarné scény šedesátých let dvacátého století.

Klíčová slova: náhoda – neurčitost – serendipita – struktura – událost – řád – chaos – otevřenost – záměrnost- nezáměrnost – možnost – improvizace – kairos - nepředvídatelnost